

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ЦИВІЛІЗАЦІЇ СВІТУ”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна “Цивілізації світу” має на меті ознайомлення студентів з основними досягненнями світових цивілізацій, що поповнили генотип людського суспільства; визначення їх місця та ролі у діалозі культур.

При цьому ставляться такі завдання:

- позначити коло ключових проблем, що стосуються унікального, індивідуального вияву світових цивілізацій;
- допомогти студентам освоїти основні історичні поняття, категорії, подійний аспект розвитку світових цивілізацій;
- навчити студентів використовувати здобуті знання для аналізу історичних процесів у сучасному суспільстві.

Відповідно до цих завдань розробляється методика проведення семінарських занять, самостійного опрацювання конкретно-історичного матеріалу студентами, що дозволяє уточнити також і механізм відтворення цивілізацій.

З огляду на складність матеріалу дисципліни “Цивілізації світу” та її творчий зміст, велика увага приділяється самостійній роботі студента, від якого вимагається в першу чергу знання класичних поглядів на проблеми, окреслені в межах курсу, та вміння досліджувати першоджерела.

Зміст самостійної роботи студента над темами в межах дисципліни “Цивілізації світу” визначається її навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями для написання контрольних та реферативних робіт, тестами, а також орієнтовними питаннями для загального обговорення та дискурсу. Забезпечується самостійна робота студента працями, визначеними як першоджерела для обов'язкового опрацювання, системою навчально-методичних засобів (підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій викладача, практикумом тощо). Методичні матеріали передбачають можливість самоконтролю з боку студента, його здатність до опрацювання і наукової, і художньо-публіцистичної літератури.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з дисципліни “Цивілізації світу” може виконуватися у бібліотеці МАУП, ЦНБ імені І. В. Вернадського, у віртуальних бібліотеках мережі Internet. Перевіряється засвоєння найважливіших і найскладніших питань у формі загальної дискусії та обговорень в аудиторії.

Самостійна робота студентів над темами в межах дисципліни “Цивілізації світу” передбачає:

Підготовлено кандидатом філософських наук, доцентом кафедри філософії
О. Б. Применко

Затверджено на засіданні кафедри філософії
(протокол № 16 від 17.09.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Применко О. Б. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Цивілізації світу” (для бакалаврів). — К: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 50 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, зміст самостійної роботи з дисципліни “Цивілізації світу”, питання до контрольних робіт, орієнтовну тематику рефератів, вимоги до написання контрольних робіт та рефератів, тестові завдання, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2010
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

- 1) самостійне вивчення частини курсу шляхом конспектування лекцій, написання контрольних, рефератів, повідомлень, виступів на семінарських заняттях;
- 2) роботу з першоджерелами наукового й публіцистичного характеру, підручниками та періодичною літературою;
- 3) позааудиторну роботу – участь в обговореннях важливих питань на студентських конференціях, олімпіадах, семінарах тощо.

Самостійна робота контролюється так само, як і навчальний матеріал, який опрацьовується під час навчальних занять.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ дисципліни “ЦИВІЛІЗАЦІЇ СВІТУ”

Змістовий модуль I. Питання цивілізації та її походження

Тема 1. Цивілізація як суспільно-історичне явище. Теорії цивілізацій

1. Поняття та характеристика цивілізації.
2. Концепції лінійного та полілінійного цивілізаційного розвитку.
3. Циклічна модель розвитку цивілізацій Дж. Віко.
4. Протиставлення “культури” та “цивілізації” в концепції О. Шпенглера.
5. Проблема генези цивілізацій у теорії А. Дж. Тойнбі.
6. Цивілізація та суспільство в концепції П. Сорокіна.
7. Цивілізаційна концепція Ю. Шилова.

Література: основна [14; 16; 28; 35–39; 44; 45; 63–68; 70–72];
додаткова [1; 2; 20; 21; 63; 64; 66; 67; 76; 79; 85; 93]

Змістовий модуль II. Найдавніші цивілізації світу

Тема 2. Месопотамська, Єгипетська цивілізації

1. Давнє Дворіччя.
2. Джерела Месопотамської цивілізації.
3. Шумерська цивілізація.

4. Старовавилонський період.
5. Касситський період.
6. Нововавилонський період.
7. Месопотамська цивілізація в світовій історії.
8. Ранньоземлеробська культура Єгипту.
9. Цивілізація Давнього царства.
10. Розквіт цивілізації в епоху Середнього царства.
11. Пізній період Єгипетської цивілізації.
12. Єгипетська цивілізація серед світових.

Література: основна [8; 19; 22; 28; 34; 40; 43; 50; 51];
додаткова [2; 20; 27; 33; 50; 52; 61; 65; 76; 83; 84]

Тема 3. Індійська, Китайська цивілізації

1. Джерела цивілізації Індостану.
2. Харапська цивілізація.
3. Ведична цивілізація.
4. Особливості Давньоіндійської цивілізації.
5. Ранні землеробські культури – колиска Китайської цивілізації.
6. Шанська цивілізація.
7. Цивілізація епохи Цинь.
8. Цивілізація династії Хань.
9. Особливості Давньокитайської цивілізації.

Література: основна [8; 19; 22; 28; 34; 42; 51; 69; 72];
додаткова [2; 11; 26; 33; 42; 57; 60; 69; 83; 84]

Тема 4. Цивілізації Східного Середземномор'я: Фінікійська цивілізація, Стародавня Сирія, Палестина

1. Фінікійські міста-держави, заснування колоній.
2. Роль Карфагена в Фінікійській цивілізації.
3. Особливості фінікійської культури.
4. Міста-держави в Стародавній Сирії.
5. Вторгнення арамеїв.
6. Виникнення Дамаського царства.
7. Соціокультурний розвиток Стародавньої Сирії.
8. Єрихон – центр ранньої землеробської культури Палестини.

9. Місце філістимлян у соціокультурному розвитку Стародавньої Палестини.
10. Вторгнення давньоєврейських племен.
11. Ізраїльсько-іудейське царство.
12. Єрусалимський храм.

Література: основна [1; 6; 8; 19; 22; 28; 51];
додаткова [1; 2; 20; 33; 60; 84]

Змістовий модуль III. Цивілізації Античності

Тема 5. Давньогрецька цивілізація

1. Біля витоків Давньогрецької цивілізації.
2. Зародження центрів Давньогрецької цивілізації.
3. Цивілізація епохи еллінізму.
4. Досягнення Давньогрецької цивілізації.

Література: основна [7; 8; 19; 22; 28; 31; 34; 50; 69; 72];
додаткова [13; 14; 18; 32; 33; 44; 45; 54; 55; 62]

Тема 6. Давньоримська цивілізація

1. Давньоримська морська цивілізація.
2. Цивілізація царського Риму.
3. Давньоримська цивілізація епохи Республіки.
4. Воєнна експансія та її результати.
5. Давньоримська цивілізація епохи імперії.
6. Основні досягнення Давньоримської цивілізації.

Література: основна [7; 8; 19; 22; 28; 31; 34; 50; 69; 72];
додаткова [13; 14; 18; 32; 33; 43; 44; 45; 54; 55; 62; 89]

Змістовий модуль IV.

Тема 7. Візантійська цивілізація

1. Візантійська модель цивілізаційного розвитку.
2. Злет і падіння Візантійської цивілізації.
3. Роль релігії у Візантійській цивілізації.

Література: основна [6–8; 19; 22; 28; 31; 41; 50; 51; 69; 72];
додаткова [24; 32; 33; 40; 45; 51; 57; 60; 70; 74; 78]

Тема 8. Арабська ісламська цивілізація

1. Домусульманська Аравія.
2. Іслам як основа арабської цивілізації.
3. Арабський халіфат.
4. Арабська культура в розвитку світової цивілізації.

Література: основна [6–8; 19; 22; 28; 31; 41; 50; 51; 69; 72];
додаткова [1; 2; 11; 22; 24; 28; 33; 57; 60; 70; 80]

Змістовий модуль IV.

Тема 9. Середньовічна та Доіндустріальна цивілізації

1. Західна Європа доби Середньовіччя.
2. Торгово-економічні полюси Середніх віків.
3. Становлення інституту західноєвропейської середньовічної демократії.
4. Ієрархічність і корпоративність західноєвропейського суспільства.
5. Релігія як структуротворний компонент середньовічної цивілізації.
6. Демографічні та етнічні процеси Передіндустріальної цивілізації.
7. Великі географічні відкриття: початок глобальної цивілізації.
8. Велика наукова й загальнотехнічна цивілізація.
9. Золотий вік європейського абсолютизму.
10. Реформація: час перемін у релігійному житті.
11. Просвітництво: новий духовний переворот.
12. Перші революції: початок загальноєвропейської модернізації.

Література: основна [8; 9; 20–24; 28; 31; 33; 62; 69];
додаткова [3; 6; 7; 15–18; 22; 23; 36; 39–41; 53; 82]

Тема 10. Індустріальна та Постіндустріальна цивілізації

1. Основні тенденції розвитку європейських країн у XIX столітті.
2. Духовна культура Європи індустріальної епохи.
3. Цивілізаційні кризи XX століття.
4. Духовний світ людини Індустріальної цивілізації XX століття.

5. Початок Постіндустріальної цивілізації.
6. Основні тенденції цивілізаційного розвитку XXI століття.
7. Центри світового господарства.
8. Глобальні проблеми сучасності.
9. Національне питання в умовах глобалізації.
10. Місце України серед цивілізацій світу.

Література: основна [4; 6; 15; 25–31; 34; 46; 47; 53; 56; 58];
 додаткова [4; 5; 15; 16; 19; 28; 29; 31; 38; 46; 47; 66]

ПИТАННЯ ДО КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Цивілізаційний підхід до вивчення історії.
2. Первісне суспільство: передісторія цивілізації.
3. Роль географічного фактора в становленні та розвитку цивілізацій Месопотамії, Єгипту.
4. Деспотія як перша форма державності на Давньому Сході.
5. Духовний світ людини на початку цивілізаційного розвитку людства (Давній Єгипет і Месопотамія, Індія і Китай: подібність та відмінність).
6. Становлення та розвиток античного полісу.
7. Римська Республіка та римське громадянське суспільство.
8. Духовний злет світу еллінів.
9. Становлення Римської середземноморської цивілізації.
10. Криза античних цивілізацій.
11. Виникнення середньовічних міст Європи.
12. Людина Середньовіччя та її духовний світ.
13. Особливості Візантійської цивілізації.
14. Ісламська середньовічна цивілізація: особливості становлення та розвитку.
15. Італійське Відродження: новий образ світу й людини.
16. Передіндустріальна цивілізація: Європа на шляху нової цивілізації.
17. Епоха Просвітництва як феномен цивілізаційного розвитку.
18. Індустріальна цивілізація: шляхи розвитку.
19. Захід – Схід: єдність і протистояння в історії Нового Часу.
20. Діалог цивілізацій в умовах глобалізації XX – XXI століть.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Цивілізація як історичне поняття.
2. Особливості цивілізаційного підходу до історичних процесів і явищ.
3. Періодизація історичного процесу в контексті цивілізаційного підходу.
4. Особливості становлення й розвитку Афіського полісу.
5. Економічне життя Афіського полісу.
6. Соціальні відносини в Афіському полісі.
7. Політичний устрій Давньогрецької цивілізації.
8. Становлення Республіки в Давньоримській цивілізації.
9. Криза римського республіканського устрою: реформи Граків, реформи Марія, Союзницька війна, диктатура Сулли.
10. Юлій Цезар – некоронований імператор Риму.
11. Причини падіння Римської республіки.
12. Міфологія як відображення картини світу й антична культура.
13. Зародження наукового мислення й початок наук в античних цивілізаціях.
14. Культура еллінів у контексті розвитку світової культури.
15. Імператорський режим і криза античної культури.
16. Формування християнського світосприйняття й християнської системи цінностей.
17. Християнські общини в Римській імперії.
18. Взаємодія варварства й цивілізації як ознака й властивість перехідних епох.
19. Цивілізація варварів і варваризація Риму.
20. Розвиток ремесла й торгівлі та виникнення середньовічного міста.
21. Цехова організація середньовічного ремесла.
22. Торгівля та її роль у середньовічних цивілізаціях.
23. Антична спадщина й середньовічна культура.
24. Культурно-історичні типи середньовічної людини: особливості бачення світу, соціальна психологія, ментальності, стереотипи.
25. Роль церкви у формуванні середньовічної культури.
26. Середньовічна школа й університет.
27. Засновки політичної централізації західноєвропейських країн.
28. Імперія ромерів: влада й суспільство.
29. Роль християнської церкви в становленні й розвитку Візантійської цивілізації.

30. Історична доля Арабського халіфату.
31. Іслам — основа арабомовної цивілізації Середньовіччя.
32. Арабська цивілізація на європейському континенті.
33. Іслам і християнство.
34. Епоха Відродження у цивілізаційному розвитку Західної Європи.
35. Культура Ренесансу й антична спадщина.
36. Ренесансний гуманізм і формування нового типу людини.
37. Боротьба ідей і духовних цінностей в епоху Відродження.
38. Внесок географічних відкриттів у соціально-економічний розвиток Західноєвропейської цивілізації.
39. Реформація в Європі: ідеї, події, люди.
40. Протестантський ідеал людини й світу.
41. Розвиток абсолютизму й початок парламентаризму в Європі.
42. Пуританська революція.
43. Наукова революція кінця XVII — XVIII століть як передумова епохи Просвітництва.
44. Культурно-історичний зміст Просвітництва.
45. Зародження ідей громадянського суспільства й правової держави.
46. Пошук шляхів у “царство розуму”: реформи й революції.
47. Велика французька революція: передумови, хроніка, висновки.
48. Формування американської нації та війна за незалежність США.
49. Передумови й досягнення науково-технічного й індустріального прогресу.
50. XIX століття: епоха промислових революцій.
51. Розвиток капіталізму в контексті Індустріальної цивілізації.
52. Роль національних держав у становленні й розвитку індустріального суспільства.
53. Людина епохи індустріальної цивілізації та її духовна культура.
54. Передумови становлення постіндустріальної цивілізації: революційний стрибок у сфері науки, техніки, технологій, виробництва.
55. Інформаційна революція.
56. Світові війни як прояв кризи цивілізації XX століття.
57. Духовний світ і духовні пошуки людини постіндустріальної цивілізації.
58. Держава Аратта: витоки Української цивілізації.
59. Становлення та розвиток слов'янського суспільства.
60. Національне питання та загальнолюдська цивілізація.

ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ТА РЕФЕРАТИВ

1. **Достатній теоретичний рівень.** Студент повинен розкрити тему, використовуючи підходи та наукові знання, загальновідомі в науковому дискурсі. Крім того, студент повинен у повному обсязі розкрити основні поняття й терміни, що стосуються проблеми реферативної роботи, користуючись понятійно-категоріальним апаратом, складеним у межах курсу “Цивілізації світу”.
2. **Дослідницький характер.** Робота повинна містити: достатню кількість джерел (книг, статей та інших розробок) вітчизняних і зарубіжних авторів; систематизацію та аналіз різних думок і підходів, сформовану на цій основі власну точку зору; порівняння теоретичних поглядів різних учень, розробку висновків, рекомендацій.
3. **Грамотність оформлення.** Робота не повинна містити граматичних і стилістичних помилок. Студент має дотримуватися правил цитування, оформлення зносок, списку літератури, що забезпечує культуру оформлення наукових знань, необхідної для подальшої наукової й практичної діяльності.
4. **Творчість і новаторство.** У роботі належним чином має бути викладена власна точка зору студента, висновки на основі досліджуваних концепцій. Студент має показати логіку переходу від концепцій, прийнятих у суспільстві, до власної нової позиції, яка має творчий характер і не є скопійованим матеріалом.
5. **Структура.** Робота має містити: вступ, де мають бути викладені актуальність теми дослідження, предмет та метод дослідження, окреслене проблемне поле, поставлені мета та завдання дослідження; основні розділи з логічною структурою викладення матеріалу; висновок із власною точкою зору на вирішення зазначеної в роботі проблеми; список літератури.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Тема 1. Цивілізація як суспільно-історичне явище. Теорії цивілізацій

1. Слово “цивілізація” походить від:

- 1) англійського civilization;
- 2) німецького zivilisieren;
- 3) французького civilement;
- 4) латинського civilis.

2. Вперше поняття цивілізація у своїй праці використав:

- 1) А. Фергюссон;
- 2) В. Мірабо;
- 3) Ж. Ж. Руссо;
- 4) М. Ф. Вольтер.

3. Ідея циклічного коловороту, тобто повторюваності в історії людства в добу Давнього Світу, була вперше висловлена в:

- 1) Давній Індії;
- 2) Давньому Китаї;
- 3) Давній Японії;
- 4) Давній Греції.

4. Думку про лінійний, постійний і неперервний регрес людства в Давній Греції вперше висловив:

- 1) Геродот,
- 2) Архімед;
- 3) Гесіод;
- 4) Плутарх.

5. Християнська ідея про конечність розвитку людства, що спрямовується Богом, від початку (створення людини) до кінця (друге пришестя Христа на землю), розгорнуто представлена в працях християнського богослова:

- 1) Фоми Аквінського;
- 2) Іоана Златоуста;
- 3) Августина Аврелія.

6. Локальну теорію цивілізацій, тобто уявлення про людську історію як розвиток історій окремих народів, розділених на повторювані цикли, що містять ряд етапів (“вік Богів”, “вік Героїв”, “вік Людей”) вперше обґрунтував у своїй праці:

- 1) Ж. Ж. Руссо “Суспільний договір”;
- 2) Дж. Віко “Основи нової науки про загальну природу націй”;
- 3) Д. Дідро “Філософські принципи матерії та руху”;
- 4) К. Гельвецій “Про людину”.

7. Розуміння цивілізації як етапу сходження, завершення, невідворотного кінця, до якого приходять усі культури, в першій половині ХХ століття висловив:

- 1) Г. Гегель;
- 2) І. Гердер;
- 3) П. Сорокін;
- 4) О. Шпенглер;
- 5) Л. Февр.

8. Концепцію цивілізації як великої культурної суперсистеми, де існують п’ять основних культурних систем (мова, етика, релігія, наука, мистецтво) висунув:

- 1) П. Сорокін;
- 2) Н. Кондратьєв;
- 3) Л. Гумільов;
- 4) М. Блок.

9. Теорію осьового часу висунуто:

- 1) істориками, які об’єдналися довкола журналу “Аннали економічної та соціальної історії”;
- 2) К. Ясперсом у книзі “Истоки истории и ее цель”;
- 3) Р. Ароном у книзі “Лекции по индустриальному обществу”;
- 4) О. Шпенглером у книзі “Закат Европы”.

10. Кому належить концепція “виклику і відповіді” як рушійної сили розвитку цивілізацій:

- 1) К. Ясперсу;
- 2) А. Тойнбі;
- 3) Л. Гумільову;
- 4) О. Шпенглеру.

Тема 2. Месопотамська, Єгипетська цивілізації

1. Перші в історії людства держави виникли в Дворіччі в:

- 1) середині VIII тис. до н. е.;
- 2) VI тис. до н. е.;
- 3) кінці IV тис. до н. е.;
- 4) II тис. до н. е.

2. Поліцентризм у розвитку Месопотамської цивілізації:

- 1) політичне лідерство й верховна влада переходили від одного центру до іншого;
- 2) зазвичай, не існувало єдиного політичного центру;
- 3) зазвичай, існувало одночасно декілька політичних центрів;
- 4) зазвичай, існувало два сильних політичних центри, об'єднані деякими спільними інтересами (розвиток іригації, захист від зовнішніх ворогів тощо).

3. Прабатьківщиною шумерів є:

- 1) Північне Дворіччя;
- 2) Південне Дворіччя;
- 3) береги Перської затоки;
- 4) сучасною наукою прабатьківщина шумерів не визначена.

4. На території Дворіччя вперше в історії людства виникли міста-держави в:

- 1) V тис. до н. е.;
- 2) IV тис. до н. е.;
- 3) III тис. до н. е.;
- 4) II-I тис. до н. е.

5. Писемність у Давній Месопотамії з'явилася:

- 1) в V тис. до н. е.;
- 2) на рубежі IV-III тис. до н. е.
- 3) на початку II тис. до н. е.;
- 4) на рубежі II-I тис. до н. е.

6. Найбільш ранні шумерські клинописні документи, містили:

- 1) накази правителів;
- 2) релігійні тексти;
- 3) історичні записи;
- 4) господарські записи.

7. Домінуючою формою правління протягом всієї історії Месопотамської цивілізації була:

- 1) деспотія;
- 2) воєнна демократія;
- 3) диктатура жерців верстви;
- 4) олігархія.

8. Прийняття законів Хаммурапі характеризується як:

- 1) перша в історії цивілізації законодавча система, що охоплює всі основні сфери суспільного життя;
- 2) механічне зведення створених раніше законів та звичаїв;
- 3) спроба зміцнити царську владу передусім через регламентацію відносин царя й підданих;
- 4) своєрідний моральний кодекс Вавилонської цивілізації.

9. Для касітського періоду Вавилонської цивілізації характерне:

- 1) послідовне посилення економічної, політичної і військової могутності Вавилонського царства;
- 2) розпад Вавилонського царства;
- 3) політичне і військове послаблення Вавилонської держави;
- 4) економічна й політична нестабільність як найбільш типова особливість існування Вавилонського царства.

10. Для релігійних вірувань жителів Давньої Месопотамії характерно:

- 1) віра в єдиного бога Мардука;
- 2) віра у вищу верховну силу богиню Іштар;
- 3) пантеон богів і богинь на чолі з богом Мардуком;
- 4) домінуюче поклоніння місцевим богам і духам.

11. Єгипетська цивілізація належить до типу:

- 1) морських цивілізацій;
- 2) континентальних цивілізацій;
- 3) річкових цивілізацій;
- 4) цивілізацій змішаного типу.

12. Єгипетська цивілізація була створена:

- 1) групою племен і народів, які спочатку говорили на різних мовах і лише протягом розвитку Єгипетської цивілізації сформували єдину культуру і єдину мову;

- 2) єдиним народом, який спочатку розвитку Єгипетської цивілізації говорив однією мовою з різними діалектами;
- 3) групою племен і народів, де єгиптяни грали домінуючу роль й швидко асимілювали інші племена;
- 4) спільно єгиптянами й нубійцями.

13. Номи це:

- 1) давня назва єгиптян;
- 2) провідники племен;
- 3) узагальнена назва місцевих племінних божеств;
- 4) область проживання сусідської общини, що використовує єдине іригаційне господарство.

14. Формування єдиної централізованої давньоєгипетської держави виникло в епоху Раннього царства в:

- 1) 4000–3500 рр. до н. е.;
- 2) 3000–2800 рр. до н. е.;
- 3) 2500–2000 рр. до н. е.;
- 4) 2000–1700 рр. до н. е.

15. Владу фараона (царя Єгипту) можливо охарактеризувати як:

- 1) владу олігархії на чолі з царем;
- 2) тип давньосхідної деспотії;
- 3) владу жрецької верстви на чолі з верховним жрецем фараоном;
- 3) централізовану владу з опертям на вільних жителів Єгипетського царства.

16. Перша в Давньому Єгипті царська усипальниця-піраміда була побудована для:

- 1) фараона Джосера;
- 2) фараона Снефру;
- 3) фараона Хеопса;
- 4) фараона Тутанхамона.

17. В епоху Нового царства (1580–1085 рр. до н. е.) Давньоєгипетська держава досягла найвищої могутності й займала найбільшу за всю свою історію територію за фараона:

- 1) Тутмоса I;
- 2) Тутмоса II;
- 3) Тутмоса III;
- 4) Аменхотепу IV.

18. Сутність реформ фараона Аменхотепа IV (Ехнатона):

- 1) зміцнення царської влади шляхом опертя на нову старшину й нових жреців культу сонячного бога Атона;
- 2) зміцнення державної влади шляхом опертя на старих жреців;
- 3) зміцнення царської влади шляхом концентрації всіх владних повноважень у руках однієї особи фараона;
- 4) перерозподіл влади на користь великих провінційних владарів.

19. Історія Єгипетської цивілізації часів фараонів завершилася:

- 1) завоюванням Єгипту Олександром Македонським у 322 р. до н. е.;
- 2) розпадом єдиної Єгипетської держави під впливом внутрішніх економічних і соціальних протиріч;
- 3) завоюванням Єгипту народами моря;
- 4) завоюванням Єгипту персами.

20. Для релігійних вірувань Єгипетської цивілізації був характерний:

- 1) монотеїзм (віра в єдиного бога);
- 2) політеїзм або пантеон богів, єдиний для всього населення Єгипту;
- 3) різні язичницькі вірування, пов'язані з обожнюванням природи, тварин, рослин;
- 4) змішаний характер вірувань, коли в різних областях Єгипту поклонялися різним богам.

Тема 3. Індійська, Китайська цивілізації

1. Корінним населенням долин Інду й Гангу, де зародилася Давньоіндійська цивілізація, були:

- 1) дравіди;
- 2) арії;
- 3) конгломерат різноетнічних племен;
- 4) сучасна наука не має з цього питання певної точки зору.

2. Найдавніші міста Індії Хараппа й Мохенджо-Даро, виявлені вченими в долині Інду, датуються:

- 1) V тис. до н. е.;
- 2) IV тис. до н. е.;
- 3) III-II тис. до н. е.;
- 4) I тис. до н. е.

3. Племена аріїв, які спустилися з гір Гіндукушу й Паміру, завойовували значну частину Індії:

- 1) на початку III тис. до н. е.;
- 2) у середині III тис. до н. е.;
- 3) на початку II тис. до н. е.;
- 4) у середині II тис. до н. е.

4. Розвиток суспільних відносин у Древній Індії привело до появи каст (варн), тобто декількох соціальних груп, серед яких вивіщувалися:

- 1) шудри;
- 2) брахмани;
- 3) кшатрії;
- 4) вайш'я.

5. Індійський похід Олександра Македонського відбувся в:

- 1) 411–406 рр. до н. е.;
- 2) 382–380 р. до н. е.;
- 3) 327–323 рр. до н. е.;
- 4) 303–301 рр. до н. е.

6. Періодом вищого розквіту давньоіндійської рабовласницької держави було царювання Ашоки, онука Чандрагупти в:

- 1) 299–278 рр. до н. е.;
- 2) 272–232 рр. до н. е.;
- 3) 201–181 рр. до н. е.;
- 4) 166–148 р. до н. е.

7. Найдавнішою індійською релігією є:

- 1) індуїзм;
- 2) ведизм;
- 3) буддизм;
- 4) кришнаїзм.

8. Серед здобутків давньоіндійської літератури, що стали частиною світової культури, найдавнішим є:

- 1) Ригведа;
- 2) Рамаяна;
- 3) Махабхарта;
- 4) Бхагавадгіта.

9. Письмове джерело, що дійшло до нас, де регламентуються відносини між паном і рабом у Давній Індії зветься:

- 1) Панчатантра;
- 2) Курал;
- 3) Шакунтала;
- 4) Закони Ману.

10. Математики Давньої Індії перевершили математиків Давньої Греції з:

- 1) алгебри;
- 2) геометрії;
- 3) тригонометрії;
- 4) математичного аналізу.

11. Перша історично достовірна держава на території Китаю, Велике місто Шан, існувала в:

- 1) XXV-XXIII ст. ст. до н. е.;
- 2) XX-XVIII ст. ст. до н. е.;
- 3) XVIII-XII ст. ст. до н. е.;
- 4) XII-IX ст. ст. до н. е.

12. З ім'ям правителя Цинь Ші Хуан-Ді (246–210 рр. до н. е.) в історії Китаю пов'язано:

- 1) падіння держави Джоу;
- 2) створення першої єдиної централізованої держави, що об'єднала більшість територій Китаю;
- 3) створення єдиної іригаційної системи в долині ріки Хуанхе;
- 4) введення перших в історії металевих грошей.

13. Імперія Хань (правління династії Хань) апогей розвитку й фінал історії Давньокитайської цивілізації стався до:

- 1) VI-IV ст. ст. до н. е.;
- 2) IV-II ст. ст. до н. е.;
- 3) II ст. до н. е. II в. н. е.;
- 4) I-III ст. ст. н. е.

14. Двоє великих китайських мислителів Конфуцій і його старший сучасник Лао-Цзи жили в:

- 1) VIII ст. до н. е.;
- 2) VII ст. до н. е.;

- 3) VI-V ст. до н. е.;
- 4) IV-III ст. до н. е.

15. Визначити, чиє вчення лягло в основу офіційної релігії Китаю:

- 1) Конфуція;
- 2) Лао-Цзи;
- 3) Ян Джу;
- 4) Мо Ді.

16. Основоположником даосизму можна вважати:

- 1) Конфуція;
- 2) Лао Цзи;
- 3) Ян Джу;
- 4) Мо Ді.

17. Вперше теорія нескінченності Всесвіту в часі і просторі була створена у:

- 1) Давній Індії;
- 2) Давньому Єгипті;
- 3) Давньому Китаї;
- 4) Вавилоні.

18. Негативні числа винайшли математики:

- 1) Давнього Єгипту;
- 2) Вавилону;
- 3) Давньої Індії;
- 4) Давнього Китаю.

19. Винахід паперу є досягненням:

- 1) Єгипетської цивілізації;
- 2) Китайської цивілізації;
- 3) Індійської цивілізації;
- 4) Вавилонської цивілізації.

20. Ім'я Сима Цянь ввійшло в історію Китаю та історію цивілізації у зв'язку з тим, що він:

- 1) винайшов компас;
- 2) написав унікальну 130-томну працю з історії Китаю Ши-Цзи;
- 3) винайшов шовкоткацтво;
- 4) написав Книгу змін.

Тема 4. Цивілізації Східного Середземномор'я: Фінікійська цивілізація, Стародавня Сирія, Палестина

1. Фінікійці ввійшли в історію древніх цивілізацій як:

- 1) люті й досвідчені воїни;
- 2) вправні мореплавці;
- 3) будівельники найбільших міст;
- 4) хитрі дипломати.

2. Творцями першої алфавітної системи писемності, що згодом стала основою для грецького, а через нього й інших алфавітів, минулого:

- 1) єгиптяни;
- 2) хети;
- 3) фінікійці;
- 4) перси.

3. Перші державні утворення на території Сирії й Фінікії сталися на:

- 1) рубежі VIV тис. до н. е.;
- 2) наприкінці IV тис. до н. е.;
- 3) наприкінці III початку II тис. до н. е.;
- 4) рубежі II-I тис. до н. е.

4. Об'єднання фінікійських земель царем Тиру й Сидона Хірамом I відбулося:

- 1) в XII ст. до н. е.;
- 2) в X ст. до н. е.;
- 3) наприкінці IX ст. до н. е.;
- 4) в VII ст. до н. е.

5. Завоювання Сирії й Фінікії ассирійцями відбулося біля:

- 1) 2010 р. до н. е.;
- 2) 1860 р. до н. е.;
- 3) 1750 р. до н. е.;
- 4) 1670 р. до н. е.

6. Період формування і зростання міст-держав Ханаана (древня Палестина) це:

- 1) на початку IV тис. до н. е.;
- 2) на III-II тис. до н. е.;

- 3) наприкінці II початку I тис. до н. е.;
- 4) наприкінці I тис. до н. е.

7. Цар Саул створив Ізраїльське царство в Північній Палестині у:

- 1) XIII ст. до н. е.;
- 2) XII ст. до н. е.;
- 3) XI ст. до н. е.;
- 4) X ст. до н. е.

8. Цар Давид створив Іудейське царство й об'єднав під своєю владою Ізраїль і Іудею, зробивши столицею Єрусалим у:

- 1) XIII ст. до н. е.;
- 2) XII ст. до н. е.;
- 3) XI ст. до н. е.;
- 4) X ст. до н. е.

9. Падіння Ізраїлю та Іудеї під тиском асирійських і вавилонських царів сталося:

- 1) X-IX ст. ст. до н. е.;
- 2) VIII-VI ст. ст. до н. е.;
- 3) V ст. до н. е.;
- 4) IV-III ст. ст. до н. е.

10. Похід вавилонського царя Навуходоносора II на Іудею й руйнування Єрусалима відбувся у:

- 1) 711–710 рр. до н. е.;
- 2) 654–652 рр. до н. е.;
- 3) 587–586 рр. до н. е.;
- 4) 491–489 рр. до н. е.

Тема 5. Давньогрецька цивілізація

1. Антична цивілізація (грецька і римська) має такі хронологічні рамки:

- 1) X – I ст. ст. до н. е.;
- 2) VIII-I ст. ст. до н. е.;
- 3) VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.;
- 4) V ст. до н. е. – IV ст. н. е.

2. Хронологічні рамки Давньогрецької цивілізації:

- 1) X-I ст. ст. до н. е.;
- 2) VIII-I ст. ст. до н. е.;
- 3) V ст. до н. е. – I ст. н. е.;
- 4) V в. до н. е. – III ст. н. е.

3. Давньогрецька цивілізація за своїм типом належать до:

- 1) річкових цивілізацій;
- 2) цивілізацій військових імперій;
- 3) міських цивілізацій;
- 4) цивілізацій народів моря.

4. Визначити, який із названих народів взяв найактивнішу участь у створенні Давньогрецької цивілізації:

- 1) фінікійці;
- 2) халдеї;
- 3) скіфи;
- 4) дорійці.

5. Серед досягнень Давньогрецької цивілізації, що зробили значний вплив на подальший розвиток світових цивілізаційних процесів, ще не було:

- 1) початків демократії;
- 2) виникнення раціонального мислення;
- 3) ідеї єдиного Бога;
- 4) установки на особисту ініціативу й самостійну працю.

6. Однією з основних причин грецької колонізації VIII-VI ст. ст. до н. е. було:

- 1) відсутність достатньої кількості земель і перенаселеність;
- 2) натиск кочових племен з півночі й північного сходу;
- 3) погіршення кліматичних умов;
- 4) прагнення греків до подорожей.

7. Основним суспільним осередком у Давній Греції була:

- 1) патріархальна родина;
- 2) рід;
- 3) поліс, тобто місто-державу із прилеглою до нього сільською місцевістю;
- 4) сусідська громада, що об'єдналася навколо шанування місцевих богів.

8. Класичний період Давньогрецької цивілізації був етапом:

- 1) бурхливого цивілізаційного розвитку;
- 2) застою в розвитку цивілізації;
- 3) кризи Давньогрецької цивілізації;
- 4) нагромадження потенціалу для подальшого стрибка розвитку.

9. Царювання Олександра Македонського й створення ним великої світової держави (імперії Олександра Македонського) припадає на:

- 1) 336–323 рр. до н. е.;
- 2) 313–301 рр. до н. е.;
- 3) 299–276 рр. до н. е.;
- 4) 251–241 рр. до н. е.

10. Занепад елліністичних держав і підпорядкування їхньої влади Риму припадає на:

- 1) III – середину II ст. ст. до н. е.;
- 2) середину II – I ст. ст. до н. е.
- 3) кінець I ст. до н. е. – I ст. н. е.;
- 4) II ст. н. е.

Тема 6. Давньоримська цивілізація

1. Хронологічні рамки Давньоримської цивілізації:

- 1) X-I ст. ст. до н. е.;
- 2) VIII-I ст. ст. до н. е.;
- 3) V ст. до н. е. – III ст. н. е.;
- 4) VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.

2. Назвати період Римської республіки в розвитку Давньоримської цивілізації:

- 1) до VIII-VI ст. ст. до н. е.;
- 2) до VI-IV ст. ст. до н. е.;
- 3) до VI-I ст. ст. до н. е.;
- 4) до I ст. до н. е. – II ст. н. е.

3. Назвати період Римської імперії в розвитку Давньоримської цивілізації:

- 1) до V-I ст. ст. до н. е.;
- 2) до III-I ст. ст. до н. е.;
- 3) до I ст. до н. е. – III ст. н. е.;
- 4) до I ст. до н. е. – V ст. н. е.

4. Визначити, яка версія походження римських патриціїв вважається правильною:

- 1) римські патриції ведуть своє походження від вождів і знаті тих племен, які населяли місто Рим і його околиці в період становлення цього міста;
- 2) римські патриції ведуть своє походження від племені латинів, що населяли область Лаціум, де зародилася й спочатку розвивалася римська цивілізація;
- 3) римські патриції походять від знатних греків, що заселили Апеннінський півострів у часи Великої колонізації;
- 4) римські патриції походять від греків, об'єднаних у триби й курії, які спочатку утворювали Римську громаду.

5. Визначити, яка версія походження римських плебеїв вважається правильною:

- 1) плебеї походять від рядових вільних общинників, що належали до племен, які населяли Рим і його околиці в період становлення цього міста;
- 2) плебеї походять від переселенців, відпущених на волю рабів, тобто всіх тих, хто був особисто вільний, але не мав права володіння землею і займався ремеслом, торгівлею тощо;
- 3) плебеї походять від тих людей, які з різних причин були вигнані з полісів і племен, що населяли Рим і його околиці в період становлення Римської громади;
- 4) плебеї походять від тих племен, які жили на території Риму ще до його заснування, але, на відміну від латинів, етрусків, греків, не зробили свого внеску у становлення Римської цивілізації.

6. Визначити, яка версія утворення Римського сенату вважається найбільш достовірною:

- 1) споконвічно це був виборний орган правління;
- 2) споконвічно сенат був радою старійшин, куди входили глави 300 родів, що становлять Римську громаду;
- 3) споконвічно в сенат входили вожді військових дружин тих племен, які становили Римську громаду;
- 4) споконвічно сенатом називалися загальні збори всіх вільних громадян Римської громади.

7. Перше записане зведення римських законів (закони XII таблиць) було складено і прийнято в:

- 1) 601 р. до н. е.;
- 2) 513–512 рр. до н. е.
- 3) 451–450 рр. до н. е.;
- 4) 401–400 рр. до н. е.

8. Магістрат у Римській республіці це:

- 1) виборна посадова особа, якій належала виконавча влада;
- 2) одиниця територіального розподілу м. Рима;
- 3) колегіальний орган керування;
- 4) внутрішня варта, що стежила за порядком у Римі.

9. Назвіть рід діяльності, що не вважався престижним для вільного римлянина:

- 1) землеробство;
- 2) військова служба;
- 3) державна діяльність;
- 4) художня творчість.

10. Час зародження християнського віровчення:

- 1) III ст. до н. е.;
- 2) II ст. до н. е.;
- 3) I ст. до н. е.;
- 4) I ст. н. е.

Тема 7. Візантійська цивілізація

1. Візантійська цивілізація за своєю сутністю:

- 1) була близькою до Західноєвропейської середньовічної цивілізації;
- 2) була однією із середньовічних цивілізацій Сходу;
- 3) була унікальною тим, що була прикордонням між Сходом і Заходом і синтезом античної спадщини й східнохристиянської картини світу;
- 4) була тривалим продовженням Давньоримської цивілізації в нових історичних умовах.

2. Визначити, як жителі Східної Римської імперії називали свою державу:

- 1) Візантією;

- 2) Східною Римською імперією;
- 3) Християнською імперією;
- 4) Ромейською (римською) імперією.

3. Визначити, яке місто було столицею Візантійської імперії та епіцентром Візантійської цивілізації:

- 1) Олександрія;
- 2) Антіохія;
- 3) Константинополь;
- 4) Нікея.

4. Визначити, яку дату можна вважати початком розвитку Візантійської цивілізації:

- 1) 324 р. — підстава Константинополя як другої столиці Римської імперії;
- 2) 395 р. — поділ Римської імперії на Західну й Східну;
- 3) 410 р. — узяття й розгром Риму Аларіхом;
- 4) 476 р. — падіння Західної Римської імперії.

5. Визначити, який торговельний шлях міжнародного значення не проходив через Візантію:

- 1) Великий шовковий шлях;
- 2) Шлях парфумів;
- 3) Шлях з варяг у греки;
- 4) Великий залізний шлях.

6. Визначити, у якому році відбувся розкол єдиної християнської церкви на католицька й православну (схизма):

- 1) 1054 р.;
- 2) 1193 р.;
- 3) 1278 р.;
- 4) 1324 р.

7. Визначити, що виступало системотворним компонентом Візантійської цивілізації:

- 1) імператорська влада;
- 2) міжнародна торгівля;
- 3) християнство;
- 4) розвиток міст.

8. Визначити унікальне досягненням Візантійської цивілізації, що вплинуло на світовий цивілізаційний процес:

- 1) синтез християнської релігії, еллінської культури й римської державності;
- 2) саме понад тисячолітнє існування Візантійської цивілізації;
- 3) Візантійська цивілізація сформувала таку систему міжнародної торгівлі, багато рис якої збереглися дотепер;
- 4) Візантійська цивілізація породила ідею Другого Риму, що надалі стала однією зі стратегічних політичних доктрин.

9. Назвіть найвідоміший архітектурний пам'ятник Візантійської цивілізації, що став частиною світової культурної спадщини:

- 1) будинок бібліотеки в Олександрії;
- 2) храм Святої Софії;
- 3) імператорський палац у Константинополі;
- 4) архітектурний ансамбль центральної вулиці Константинополя.

10. Засновником Візантійської імперії вважається імператор:

- 1) Костянтин Великий;
- 2) Юстиніан;
- 3) Василь I;
- 4) Лев III Ісавр.

Тема 8. Арабська ісламська цивілізація

1. У доісламській Аравії пануючою формою релігійних вірувань був:

- 1) ханіфізм;
- 2) іудаїзм;
- 3) християнство;
- 4) буддизм.

2. Системотворним компонентом Арабської Середньовічної цивілізації було:

- 1) кочове скотарство;
- 2) торгівля;
- 3) іслам;
- 4) військові завоювання.

3. Іслам зародився в Аравії в:

- 1) IX ст.;
- 2) VIII ст.;
- 3) VII ст.;
- 4) VI ст.

4. Релігійним центром мусульман у часи Середньовіччя стало місто:

- 1) Дамаск;
- 2) Мекка;
- 3) Багдад;
- 4) Медина.

5. Арабський халіфат за своєю природою це:

- 1) конгломерат кочових племен, які визнають владу й податки, що платять одному правителю;
- 2) єдина централізована держава, де світська й духовна влада перебуває в руках одного правителя;
- 3) об'єднання землеробських громад на чолі з общинною знаттю;
- 4) об'єднання великих торговельних міст із прилеглими до них сільськими територіями на чолі з духовним вождем.

6. В Арабському халіфаті недостойним мусульманина видом діяльності вважалося:

- 1) скотарство;
- 2) ремесло;
- 3) торгівля;
- 4) землеробство.

7. Будинок мудрості — центр наукової думки арабського світу й перекладів на арабську мову творів античних авторів — був створений у:

- 1) IX ст. у Багдаді;
- 2) VII ст. у Медині;
- 3) VIII ст. у Дамаску;
- 4) XI ст. у Мецці.

8. Визначити систему релігійних вірувань, яка не зробила значного впливу на формування мусульманського віровчення:

- 1) іудаїзм;

- 2) ханіфізм;
- 3) християнство;
- 4) буддизм.

9. Відмітною рисою арабської ісламської побутової культури є:

- 1) високий рівень мистецтва оформлення внутрішніх інтер'єрів будинків;
- 2) мистецтво каліграфії, тобто гарного письма;
- 3) унікальні технології вироблення й розфарбування тканин;
- 4) мистецтво обробки металів.

10. Визначити, яке твердження найточніше характеризує культуру Арабської ісламської цивілізації:

- 1) ця цивілізація була своєрідним запереченням культур попередніх цивілізацій;
- 2) ця цивілізація не створила власної культури, а лише об'єднала в собі культуру інших цивілізацій і культуру язичницького світу арабських племен;
- 3) ця цивілізація вперше поставила чіткі межі між світською й релігійною культурою;
- 4) ця цивілізація сприяла синтезу західної й східної культур.

Тема 9. Середньовічна, Доіндустріальна Західноєвропейська цивілізація

1. Вкажіть хронологічні рамки Західноєвропейської середньовічної цивілізації:

- 1) V-XV ст. ст.;
- 2) VI-XIII ст. ст.;
- 3) III-XIV ст. ст.;
- 4) VIII XII ст. ст.

2. Назвіть західноєвропейську країну, де вперше був створений парламент:

- 1) Іспанія;
- 2) Франція;
- 3) Англія;
- 4) Німеччина.

3. Перші в середньовічній Європі політичні партії були утворені в:

- 1) XII ст. в Англії;
- 2) XIII ст. в Італії;
- 3) XIV ст. у Франції;
- 4) XIV ст. в Німеччині.

4. Золота булла, що закріпила політичну роздробленість Німеччини, була видана імператором Карлом IV у:

- 1) 997 р.;
- 2) 1174 р.;
- 3) 1265 р.;
- 4) 1356 р.

5. Велика хартія вольностей була прийнята в Англії в:

- 1) 1054 р.;
- 2) 1108 р.;
- 3) 1215 р.;
- 4) 1407 р.

6. Хрестові походи датуються:

- 1) 948–1102 рр.;
- 2) 1096–1270 рр.;
- 3) 1232–1329 рр.;
- 4) 1318–1453 рр.

7. Ганза це:

- 1) в XII ст. торгово-політичний союз купців ряду німецьких і західнослов'янських міст, що контролював північноєвропейську торгівлю;
- 2) найбільше на північно-західному узбережжі Європи торговельне місто-порт;
- 3) Іоахим Ганза — ім'я купця-авантюриста, що прославився своїми торгово-піратськими морськими рейдами в XIII в. (пізніше названий Морганом середньовіччя);
- 4) назва першої зі створених у середньовічній Європі банківських контор у Ломбардії.

8. Перші банківські контори в Західній Європі виникли в:

- 1) Англії;

- 2) Італії;
- 3) Франції;
- 4) Нідерландах.

9. Перші університети в Західній Європі (Болонья, Париж, Оксфорд) були засновані:

- 1) в XII-XIII ст. ст.;
- 2) в XIV ст.;
- 3) на початку XV ст.;
- 4) на початку XVI ст.

10. Визначити, який стиль почав переважати в середньовічній західноєвропейській архітектурі з XII ст.:

- 1) романський;
- 2) готичний;
- 3) іонічний,
- 4) доричний.

11. Історична подія, яка відкрила епоху Передіндустріальної цивілізації це:

- 1) Великі географічні відкриття;
- 2) Нідерландська революція;
- 3) Англійська революція;
- 4) Реформація.

12. Визначити, яке досягнення Передіндустріальної цивілізації не можна вважати результатом Великих географічних відкриттів:

- 1) зміна й розширення знань про світ, про країни і народи;
- 2) початок створення океанічної глобальної цивілізації;
- 3) бурхливий ріст міст;
- 4) розвиток промисловості, торгівлі, кредитно-фінансових відносин.

13. Визначити, кого можна вважати видатним представником нової філософії епохи Передіндустріальної цивілізації:

- 1) Томас Торквемада;
- 2) Микола Фуку;
- 3) Жан Кольбер;
- 4) Рене Декарт.

14. Абсолютна монархія найбільш завершеною формою до XVII ст. склалася у:

- 1) Нідерландах;
- 2) Німеччині;
- 3) Франції;
- 4) Португалії.

15. Визначити епоху італійського Ренесансу:

- 1) XIII-XIV ст. ст.;
- 2) XIV-XVI ст. ст.;
- 3) XVI-XVII ст. ст.;
- 4) XVIII ст.

16. Назвіть християнське віровчення, що не пов'язане з реформацією в Європі:

- 1) лютеранство;
- 2) англіканська церква;
- 3) кальвінізм;
- 4) монофізитство.

17. Для революцій Передіндустріальної епохи не було характерно:

- 1) наявність масових політичних партій, здатних очолити революційний рух;
- 2) протиріччя між новим рівнем соціально-економічного розвитку суспільства й старою політичною структурою;
- 3) глибока криза, що створює революційну ситуацію;
- 4) готовність свідомості людей до змін, їхнє бажання змінити державний лад.

18. Найтиповіші наслідки європейських революцій Передіндустріальної епохи:

- 1) перехід до тривалого процесу становлення республіканського правління;
- 2) перехід від республіканського правління до військової диктатури і потім до монархії;
- 3) тривала політична нестабільність суспільства й держави;
- 4) незакінченість революції, збереження в післяреволюційний період багатьох рис феодального ладу.

19. Класицизм як напрямок у мистецтві виник у XVII ст. у:

- 1) Франції;
- 2) Англії;
- 3) Німеччині;
- 4) Італії.

20. Визначити період в історії Європи, названий епохою Прогресу:

- 1) XV ст.;
- 2) XVI ст.;
- 3) XVII ст.;
- 4) XVIII ст.

Тема 10. Індустріальна та Постіндустріальна цивілізації

1. Хронологічні рамки Індустріальної цивілізації:

- 1) початок XVIII в. початок XIX ст. ст.;
- 2) XIX ст. — 70-ті роки XX ст.;
- 3) початок XX ст. — 80-ті роки XX ст.;
- 4) середина XIX ст. — середина XX ст.

2. Визначити, яка негативна характеристика монополізації виробництва властива для Індустріальної цивілізації:

- 1) централізація управління виробництвом;
- 2) зниження витрат на виробництво;
- 3) зниження стихійності ринкової конкуренції;
- 4) концентрація реальної фінансової влади в окремих руках.

3. Для початку XIX ст. характерне зародження й розвиток нового світоглядного й художнього напрямку:

- 1) класицизм;
- 2) декаданс;
- 3) модернізм;
- 4) романтизм.

4. Визначити, коли сталося перша світова промислова криза епохи Індустріальної цивілізації:

- 1) початок XIX ст.;
- 2) середина XIX ст.;

- 3) на рубежі XIX-XX ст. ст.;
- 4) 20-ті роки XX ст.

5. Перехід від Індустріальної до Постіндустріальної цивілізації позначений:

- 1) світовими економічними кризами 1974–1975 рр. і 1980–1982 рр.;
- 2) зменшенням гостроти протиріч між соціалістичними країнами й найрозвиненішими капіталістичними країнами;
- 3) зменшенням гостроти протиріч між найрозвиненішими капіталістичними країнами й країнами третього світу;
- 4) ростом національно-етнічної напруженості в найрозвиненіших країнах Заходу.

6. Третя науково-технічна революція:

- 1) проходила в 40–60-ті роки XX ст.;
- 2) почалася в 70-ті роки XX ст. і триває дотепер;
- 3) проходила в 60–80-ті роки XX ст.;
- 4) почалася після Другої світової війни й триває дотепер.

7. Період активного впровадження в розвинених країнах ЕОМ і завершення на цій основі комплексної автоматизації:

- 1) до 50-х років XX ст.;
- 2) до 60-х років XX ст.;
- 3) до 70-х років XX ст.;
- 4) до 80-х років XX ст.

8. Етап становлення суспільства високих технологій:

- 1) 60-ті роки XX ст.;
- 2) 70-ті роки XX ст.;
- 3) 80-ті роки XX ст.;
- 4) 90-ті роки XX ст.

9. Етап переходу від Індустріальної до Постіндустріальної цивілізації:

- 1) 60-ті роки XX ст.;
- 2) 70-ті роки XX ст.;
- 3) 80-ті роки XX ст.;
- 4) 90-ті роки XX ст.

10. Загальна декларація прав людини була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у:

- 1) 1945 р.;
- 2) 1948 р.;
- 3) 1955 р.;
- 4) 1961 р.

11. Хронологічні рамки Постіндустріальної цивілізації:

- 1) з 50-х років XX ст. донині;
- 2) з 60-х років XX ст. донині;
- 3) з 70-х років XX ст. донині;
- 4) з 80-х рр. XX ст. донині.

12. Визначити, який наслідок Третьої науково-технічної революції яскраво виявився ще до початку Постіндустріальної цивілізації:

- 1) освоєння атомної енергії;
- 2) розвиток і широке застосування мікроелектроніки;
- 3) розвиток біотехнологій і генної інженерії;
- 4) розвиток інформатики.

13. Перший міні-процесор створений фірмою Інтел у:

- 1) 1964 р.;
- 2) 1971 р.;
- 3) 1980 р.;
- 4) 1987 р.

14. Визначити, яку зміну в соціальній структурі суспільства вчені прогнозують як наслідок розвитку Постіндустріальної цивілізації:

- 1) розмивання чітких граней соціальної структури суспільства;
- 2) відмирання держави;
- 3) розмивання націй;
- 4) відокремлення національних економік.

15. Визначити, яка з названих тенденцій суспільного розвитку вже не характерна для Постіндустріальної цивілізації:

- 1) інтерналізація економіки;

- 2) розвиток транснаціональних корпорацій;
- 3) загальноконтинентальна інтеграція в Європі;
- 4) посилення біполярності світу.

16. Маастрихтський договір, що став вирішальним кроком у перетворенні Західної Європи в єдиний валютний, економічний і політичний союз, був підписаний 12 країнами ЄС у:

- 1) 1976 р.;
- 2) 1987 р.;
- 3) 1993 р.;
- 4) 1999 р.

17. До світових економічних лідерів — центрів світового господарства — зараз не належить:

- 1) Японія;
- 2) США;
- 3) Західна Європа;
- 4) Китай.

18. Сучасні вчені причинами кризових явищ, характерними сьогодні для розвитку Постіндустріальної цивілізації, уже не називають:

- 1) загрозу глобального знищення людства під час термоядерної війни;
- 2) загрозу соціальних конфліктів глобального характеру;
- 3) загрозу демографічної кризи;
- 4) загрозу ресурсного виснаження планети та екологічних катастроф.

19. Укажіть дату розпаду СРСР і зникнення з політичної карти двополярної системи світу:

- 1) 1985 р.;
- 2) 1989 р.;
- 3) 1991 р.;
- 4) 1993 р.

20. Визначити, який етап цивілізаційного розвитку в XX столітті почав називатися інформаційною епохою, або інформаційною цивілізацією:

- 1) період розвитку Індустріальної цивілізації в 20–30-ті роки;

- 2) період розвитку Індустріальної цивілізації в 40–60-ті роки;
- 3) етап переходу від Індустріальної до Постіндустріальної цивілізації в 70-ті роки ХХ ст.;
- 4) етап розвитку Постіндустріальної цивілізації з 80-х років ХХ ст. дотепер.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Формування поняття “цивілізація”, його еволюція.
2. Лінійна й циклічна історія в концепціях М. Кондорсе, А. Фергюссона, І. Гердера, Дж. Віко.
3. Культурно-історична концепція О. Шпенглера.
4. Теорія осьового часу К. Ясперса.
5. Цивілізаційна теорія А. Тойнбі.
6. Концепція культурних суперсистем П. Сорокіна.
7. Постмодернізм і нові координати розвитку теорії цивілізацій.
8. Світові й локальні цивілізації.
9. Основні принципи цивілізаційної концепції Ю. Шилова.
10. Джерела Месопотамської цивілізації.
11. Винахід писемності. Клинопис.
12. Досягнення Шумерської цивілізації. Релігія Шумеру.
13. Вавилонська цивілізація епохи Хаммурапі.
14. Становлення цивілізації на берегах Нілу. Природні умови й формування ранньої державності в Єгипті. Утворення номових держав.
15. Торговельні експедиції й військові походи. Занепад держави й завоювання Єгипту гіксосами.
16. Фараон Аменхотеп IV (Ехнатон) і його реформа. Парадокси цивілізації: невдача й ліквідація реформи Ехнатона.
17. Єгипетська цивілізація в руках персів і Олександра Македонського.
18. Значення Давньоєгипетської цивілізації. Вплив на країни Середземномор'я. Роль спадщина Єгипту щодо сучасників найдавніших цивілізацій.
19. Виникнення цивілізації в Індії. Країна між Гімалаями та океаном. Природні умови й клімат. Алювіальні рівнини Інду й Гангу.

20. Етнічна і мовна характеристика Індії.
21. Культурно-історична замкнутість Індійської цивілізації. Становий розподіл суспільства.
22. Основні досягнення Давньоіндійської цивілізації.
23. Зародження і розвиток Давньокитайської цивілізації.
24. Цивілізація епохи П'яти володарів і Воюючих царств.
25. Ідеологічна боротьба в Китаї. Конфуціанство як регулятор життя.
26. Цивілізація епохи династії Хань.
27. Досягнення Китайської цивілізації.
28. Фінікійська цивілізація: варіант близькосхідного розвитку. Фінікійські міста-держави: Тир, Сидон, Библ, Угарит. Фінікійські колонії.
29. Давня Сирія: перші кроки цивілізації.
30. Цивілізація Давньої Палестини. Роль філістимлян.
31. Єрусалимський храм. Розпад Ізраїльсько-іудейського царства.
32. Розгром Ізраїльського царства асирійцями. Вавилонський полон.
33. Давньоєврейська культура й релігія.
34. Межі Давньогрецької локальної цивілізації.
35. Перехідний період до Античної цивілізації.
36. Теократія — основа Мінойської цивілізації.
37. Ахейська (Мікенська) цивілізація.
38. Боги й герої Еллади.
39. Велика грецька колонізація: причини, основні напрями, характер.
40. Поліс і держава. Полісна система цінностей. Полісна мораль.
41. Цивілізація епохи еллінізму народження нового світу.
42. Цивілізація царського Риму.
43. Римська ідеологія, система цінностей, ментальність.
44. Давньоримська цивілізація епохи Республіки.
45. Військова експансія — відмітна риса Давньоримської цивілізації.
46. Давньоримська цивілізація епохи Імперії.
47. Формування візантійської державності. Синтез античної спадщини й східнохристиянської картини світу.

48. Плинність візантійської бюрократії. Державна служба військова, цивільна, придворна.
49. Золоте століття Візантійської цивілізації правління Юстиніана I.
50. Розквіт Візантійської цивілізації. Епоха Македонської династії.
51. Основні принципи Візантійської культури.
52. Останній зліт Візантійської цивілізації та її загибель. Відламки імперії. Боротьба за візантійську спадщину.
53. Основи енциклопедизму.
54. Вплив Візантійської цивілізації на розвиток європейського цивілізаційного процесу.
55. Домусульманська Аравія. Арабські племена доісламського періоду.
56. Іслам — основа арабської цивілізації.
57. Арабський халіфат — держава мусульман.
58. Цивілізація Дамаського халіфату.
59. Цивілізація Багдадського халіфату Аббасидів.
60. Арабська культура в світовій цивілізації.
61. Перехід від Античної до Середньовічної цивілізації.
62. Західноєвропейська середньовічна цивілізація: духовне об'єднання в єдиний християнський світ. Синтез античної культури, християнського світорозуміння й варварських традицій.
63. Церковна організація й церковна влада. Біблія й релігійна традиція джерела віровчення. Вплив теології і схоластики на наукові знання.
64. Хрестові походи: зіткнення цивілізацій, взаємодія західноєвропейського і східного середньовічного суспільств.
65. Корпоративізм західноєвропейського суспільства — відмінна риса Західноєвропейської середньовічної цивілізації. Види корпорацій: сільські громади, ремісничі цехи, монастирі, духовно-лицарські ордени, військові дружини, міста.
66. Торгово-економічні полюси Середньовічної цивілізації Заходу.
67. Клаптева цивілізація середньовічного Заходу. Політична фрагментація й феодальна роздробленість.
68. Основні досягнення Західноєвропейської середньовічної цивілізації.
69. Передіндустріальна цивілізація: межі, структура, фактори розвитку, природа й люди.
70. Модернізація: урбанізація, індустріалізація, демократизація політичних структур, збільшення обсягу знань про природу й суспільство, секуляризація.
71. Великі географічні відкриття.
72. Вплив колоніальної експансії на економічний розвиток провідних країн Європи: промисловість, торгівля, кредитно-фінансові відносини. Переміщення торговельних шляхів і центрів. Країни економічного підйому і стагнації.
73. Меркантилізм і меркантильність. Європейська революція цінностей та її наслідок. Розвиток ринкових відносин. Протестантська етика.
74. Міста як центри мануфактурного виробництва й заокеанської торгівлі. Боротьба старих і нових центрів життя суспільства.
75. Наука XVI–XVII ст.: відсутність чіткого розмежування між світом небесним і земним. Успіхи природознавства. Розквіт натурфілософії.
76. Консолідація історичного простору Передіндустріальної цивілізації: від політичної роздробленості до централізованої держави.
77. XVII століття — золоте століття європейського абсолютизму.
78. Ренесанс як тип цивілізаційного розвитку.
79. Реформація як етап цивілізаційного розвитку.
80. Друга промислова революція й становлення світової індустріальної цивілізації.
81. Духовний світ людини суспільства, яке модернізується.
82. Криза науково-раціонального світогляду: на шляху до нового світорозуміння. Технократичне мислення.
83. Зміни соціально-політичній сфері. Ослаблення позицій традиційних політичних партій. Поява тоталітарних режимів.
84. Суб'єктивізм та ірраціоналізм у масовій свідомості. Новий стиль життя. Індустрія дозвілля.
85. Третя науково-технічна революція: перехід до Постіндустріальної цивілізації.
86. Високі темпи і рівень економічного розвитку. Суспільство споживання. Білі комірці.
87. Соціально-політичні зміни. Ліберальні реформи.
88. Становлення Постіндустріальної цивілізації. Неоконсерватизм — ідеологія модернізації.

89. Глобальні проблеми сучасності: загроза термоядерної війни, виснаження ресурсів планети, екологічна криза, демографічний хаос, новий вимір міжнародного поділу праці, міжнародний тероризм, передбачення негативних наслідків НТР.
90. Етнічний ренесанс і структура нового світоладу. Конфлікт цивілізацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Андрущенко А. Організоване суспільство. — К., 2006.
2. Бердяев Н. Смысл истории. — М., 1990.
3. Бердяев Н. А. Философия свободы. Смысл творчества. — М., 1989.
4. Бердяев Н. А. Судьба человека в современном мире. К пониманию нашей эпохи // Бердяев Н. А. Философия свободного духа. — М., 1994.
5. Библер В. С. Человек и культура. — М., 1990.
6. Библер В. С. Цивилизация и культура. — М., 1993.
7. Бойченко І. В. Філософія історії. — К., 1996.
8. Буданова В. П. История мировых цивилизаций. — М., 2005.
9. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. — К., 1994.
10. Вебер М. Вибрані твори. — Ч. 3 (розд.: Наука як покликання і професія). — К., 1999.
11. Вебер М. Избранное. Образ общества. — М., 2001.
12. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста. — М., 1988.
13. Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера. — М., 1989.
14. Вико Дж. Основания науки об общей природе наций. — Л., 1940.
15. Галбрайт Дж. Новое индустриальное общество. — М., 1969.
16. Гердер И. Идеи к философии истории человечества. — М., 1977.
17. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. — Л., 1989.
18. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия // Культурология. XX век: Антология. — М., 1995.
19. Древние цивилизации. — М., 1989.
20. Дюби Ж. Европа в средние века. — Смоленск, 1994.
21. Кондорсе Ж. Эскиз исторической картины прогресса человеческого разума. — М., 1936.
22. *Культурология*. История та теория культуры / За ред. М. М. Заковича. — К., 2004.
23. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. — М., 1992.
24. Макиавелли Н. Государь. — М., 1990.
25. Маркузе Г. Человек в постиндустриальном обществе. — М., 1993.
26. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс // Дегуманизация искусства. — М., 1991.
27. Ортега-и-Гассет Х. Размышления о технике // ВФ. — 1993. — № 10.
28. Павленко Ю. В. История світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства. — К., 1996, 1999.
29. Поппер К. Нишета историцизма // Вопросы философии. — 1992. — № 8.
30. Поппер К. Открытое общество и его враги. — М., 1992.
31. Пустовит А. В. История европейской культуры. — К., 2004.
32. Рассел Б. История западной философии: В 2 т. — Новосибирск, 1994.
33. Руссо Ж. Ж. Трактаты. — М., 1969.
34. *Современные теории цивилизаций*. — М., 1995.
35. Сорокин П. Человек, цивилизация, общество. — М., 1992.
36. Сорокин П. А. Социологический прогресс и принцип счастья // Социологические исследования. — 1988. — № 4.
37. Сорокин П. Социальная стратификация и мобильность. Человек. Цивилизация. Общество. — М., 1992.
38. Сорокин П. Социокультурная динамика и эволюционизм // Американская социологическая мысль. — М., 1996.
39. Сорокин П. Социологические теории современности. — М., 1992.
40. *Социальная философия: Словарь* / Сост. и ред. В. Е. Кемеров, Т. Х. Керимов. — М.: Академ. проект, 2003.
41. *Социология: энциклопедия* / Сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евельнин. — Минск: Книжный дом, 2003.
42. *Сравнительное изучение цивилизаций: Хрестоматия* / Сост., ред. Б. С. Ерасов. — М., 1999.
43. Тайлор Э. Б. Первобытная культура. — М.: Наука, 1999.
44. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії. — Т. 1–2. — К., 1994.
45. Тойнбі А. Цивилизация перед судом истории. — М.; СПб., 1995.

46. Тоффлер А. Что сулит новый век // Социологические исследования. — 1991.
47. Тоффлер А. Футурошок — СПб., 1997.
48. Уайтхед А. Д. Избранные работы по философии. — М., 1990.
49. Февр Л. Бои за историю. — М., 1991.
50. Февр Л. Цивилизация: эволюция слова и группы идей. — М., 1991.
51. *Філософський* енциклопедичний словник / Гол. ред. В. І. Шинкарук. — К.: Абрис, 2002.
52. Франк С. Духовные основы общества. — М., 1992.
53. Фрейд З. Психология масс и анализ человеческого “Я”. — М., 1925.
54. Фрейд З. Будущее одной иллюзии // Сумерки богов. — М., 1989.
55. Фромм Э. Иметь или быть? — М., 1990.
56. Фромм Э. Бегство от свободы. — М., 1990.
57. Фромм Э. Душа человека. — М., 1992.
58. Фукуяма Ф. Конец истории? // Вопросы философии. — 1990. — № 3.
59. Фукуяма Ф. Полемика о статье “Конец света” // Диалог-США. — 1990.
60. Хантингтон С. Грядущее столкновение цивилизаций? // США; экономика, политика, идеология. — 1994.
61. Хейзинга И. Homo ludens. — М., 1992.
62. Хейзинга И. Осень средневековья. — М., 1988.
63. Шилов Ю. О. Давня історія України у контексті світової цивілізації. — К., 2007.
64. Шилов Ю. О. Пращури. Прадавня історія Русі. — Вінниця, 2006.
65. Шилов Ю. О. Джерела витоків української етнокультури XIX тис. до н. е. — II тис. н. е. — 2-ге вид. — К., 2002.
66. Шилов Ю. О. Край ушедших лет. — К., 2004.
67. Шпенглер О. Человек и техника // Культурология: век XX. — М., 1995.
68. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории. — М., 1998. — Т. 1.
69. Яковец Ю. В. История цивилизаций. — М., 1995.
70. Ясперс К. Истоки истории и её цель. — М., 1991.
71. Ясперс К. Человек и его ценности. — Ч. 1. — М., 1988.
72. Яцук Т. І. Філософія історії: Курс лекцій: Навч. посіб. — К, 2004.

Додаткова

1. Антология исследования культуры. — СПб., 1997. — Т. 1.
2. Бабушкин С. А. Теория цивилизации. — Курск, 1997.
3. Барг М. А. Великая английская революция в портретах ее деятелей. — М., 1991.
4. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. — М., 1993.
5. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. — М., 1991.
6. Брагина Л. М. и др. Культура Западной Европы в эпоху Возрождения. — М., 1996.
7. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм XV–XVIII вв. — М., 1992. — Т. 3.: Время мира.
8. Буасье Г. Падение язычества. Исследование последней религиозной борьбы на Западе в IV в. — М., 1992.
9. Буданова В. П. Варварский мир эпохи Великого переселения народов. — М., 2000.
10. Буданова В. П., Горский А. А., Ермолова И. Е. Великое переселение народов: этнополитические и социальные аспекты. — М., 1999.
11. Васильев Л. С. История Востока. — М., 1994.
12. Величие здравого смысла. Человек эпохи Просвещения. — М., 1992.
13. Вернан Ж. П. Происхождение древнегреческой мысли. — М., 1988.
14. Винничук Л. Люди, нравы, обычаи Древней Греции и Рима. — М., 1988.
15. Виппер Р. Ю., Реверсов И. П., Трачевский А. С. История нового времени. — М., 1995.
16. Волгин В. П. Развитие общественной мысли во Франции в XVIII в. — М., 1997.
17. Гарэн Э. Проблемы итальянского Возрождения. — М., 1986.
18. Гребенюк А. В. Цивилизации античного мира и средневековой Европы. — М., 1997.
19. Григорьян Б. Т. Человек. Его положение и призвание в современном мире. — М., 1986.
20. Губман Б. Л. Смысл истории: Очерки современных западных концепций. — М., 1991.
21. Гуревич П. С. Куда идешь, человек? — М., 1991.

22. *Гуревич А. Я.* Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. — М., 1990
23. *Гутнова Е. В.* Сословно-представительные собрания Средних веков в истории европейской цивилизации // *Цивилизации.* — М., 1995.
24. *Донини А.* У истоков христианства. — М., 1989.
25. *Жизнь города и деятельность горожан.* — М., 1999.
26. *Загорский А. В.* Япония и Китай: пути общественного развития. — М., 1991.
27. *Замаровский В.* Их величества пирамиды. — М., 1986.
28. *Зарин В. А.* Запад и Восток в мировой истории XIV–XIX вв.: записки концепции общественного развития и становления мирового рынка. — М., 1991.
29. *Зиммель Г.* Конфликт современной культуры // *Культурология.* XX век: Антология. — М., 1995.
30. *Зомбарт В. Буржуа.* Этюды по истории духовного развития современной эпохи человечества. — М., 1994.
31. *Ильин И. П.* Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа. — М., 1998.
32. *Ильина, Т. В.* История искусств. Западноевропейское искусство. — М., 2000.
33. *Ионов И. Н., Хачатурян В. М.* Теория цивилизаций. — СПб., 2002.
34. *История древней Греции /* Под ред. В. И. Кузищина. — М., 1996.
35. *История Европы.* — М., 1992.
36. *Истории* учений политического права. XVII–XVIII вв. — М., 1989.
37. *Карлейль Т.* Французская революция. История. — М., 1991.
38. *Киященко Н. И.* Массовая культура и массовое искусство как глобальная проблема XXI века // *Философия и общество.* — 2003. — № 4.
39. *Косарева Л. М.* Социокультурный генезис науки Нового времени. — М., 1989.
40. *Красавин Л. П.* Культура средних веков. — К., 1995.
41. *Кудрявцев О. Ф.* Ренессансный гуманизм и “Утопия”. — М., 1991.
42. *Культин Э. С.* Человек и природа в Китае. — М., 1990.
43. *Культура древнего Рима.* — М., 1985.
44. *Куманецкий К.* История культуры Древней Греции и Рима. — М., 1990.
45. *Курбатов Г. Л., Фролов З. Д., Фроянов И. Я.* Христианство: античность, Византия, Древняя Русь. — Л., 1988.
46. *Крымский С. Б.* Контуры духовности: новые контексты идентификации // *Вопр. философии.* — 1992. — № 12.
47. *Лайон Девид.* Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії // *Сучасна зарубіжна соціальна філософія.* — К., 1996.
48. *Ламетри Ж. О.* Человек-машина // *Сочинения.* — М., 1983.
49. *Лебек С.* Происхождение франков. — М., 1993.
50. *Леви-Строс К.* Первобытное мышление. — М., 1994
51. *Литаврин Г. Г.* Как жили византийцы. — М., 1994.
52. *Ллойд С.* Археология Месопотамии. — М., 1984.
53. *Лосев А. Ф.* Эстетика Возрождения. — М., 1986.
54. *Лосев, А.* Философия. Мифология. Культура — М., 1991.
55. *Лосев, А. Ф.* Знак. Символ. Миф. — М., 1992.
56. *Ляпустин Б. С.* История культуры Европы и Передней Азии от первобытности до эпохи Возрождения. — М., 1996.
57. *Мамонова М. А.* Запад и Восток. Традиции и новации рациональности мышления. — М., 1991.
58. *Михальченко М. І.* Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. — Дрогобич: Відродження, 2004.
59. *Моммзен Т.* История Рима. — М., 1994.
60. *Мень А.* История религии: В 7 т. — М., 1991–1994.
61. *Монте П.* Египет Рамсесов. — М., 1989.
62. *Немировский А. И., Ильинская Л. С., Уколова В. И.* Античность: история и культура. — М., 1994.
63. *Новая технократическая волна на Западе.* — М., 1986.
64. *Общественное сознание и его формы.* — М., 1986.
65. *Опенгейм А. Л.* Древняя Месопотамия. — М., 1980.
66. *Панарин А. С.* Искушение глобализацией. — М., 2000
67. *Проблема человека в западной философии.* — М., 1988.
68. *Проскурин С. А.* Глобализация как фактор поляризации современного мира // *Социально-гуманитарное знание.* — 2001. — № 4.

69. *Редер Д. Г.* К вопросу о юридическом положении рабов по законам Хаммурапи // Древний Восток. — М., 1975.
70. *Реннан Э.* История первых веков христианства. — М., 1991.
71. *Ретина Л. П.* Женщины и мужчины в истории: Новая картина Европейского прошлого. Очерки: Хрестоматия. — М., 2002.
72. *Ругенбург В. И.* Итальянский город от раннего средневековья до Возрождения. — М., 1987.
73. *Розов Н. С.* Ценности в проблемном мире. — Новосибирск, 1998.
74. *Свеницкая И. С.* Раннее христианство: страницы истории. — М., 1988.
75. *Согрин В. В.* Основатели США: исторические портреты. — М., 1993.
76. *Соціологія: Короткий енциклопедичний словник.* — К., 1998.
77. *Тавризян, Г. М.* Шпенглер и Хейзинга: две концепции кризиса культуры / Г. М. Тавризян. — М., 1989.
78. *Тарле Е. В.* Наполеон. — М., 1991.
79. *Тейяр де Шарден П.* Феномен человека. — М., 1987.
80. *Тиллих П.* Избранное. Теология культуры. — М., 1995.
81. *Февр Л.* Возрождение // Кравченко А. И. Культурология. — М., 2000.
82. *Феномен средневекового урбанизма.* — М., 1999.
83. *Философский словарь* / Под ред. И. Т. Фролова. — М.: Республика, 2001.
84. *Флиер А. Я.* Культурогенез. — М., 1995.
85. *Франк С. Л.* Духовные основы общества. — М., 2002.
86. *Фромм Э.* Душа человека. — М., 1992.
87. *Хантингтон С.* Столкновение цивилизаций? // Полис. — 1994. — № 1.
88. *Хвостова К. В.* Византийская цивилизация // Вопросы истории. — 1996. — № 9.
89. *Хёфлинг Г.* Римляне, рабы, гладиаторы. — М., 1992.
90. *XX век.* — М., 1996.
91. *Человек и индивидуальность в истории культуры.* / Под ред. А. Я. Гуревича. — М., 1990.
92. *Человек внутри городских стен. Формы общественных связей.* — М., 2000.
93. *Человек: Мыслители прошлого и настоящего о его жизни, смерти и бессмертии. XIX век.* — М., 1995.
94. *Чубарьян А. О.* Глобальная история в системе исторического знания // Цивилизации. — М., 2002.
95. *Чубарьян А. О.* Европейская идея в истории. — М., 1987.
96. *Шлейермахер Ф.* Речи о религии к образованным людям, ее презирающим. Монологи. — М., 1994.
97. *Шпет Г. Г.* Знак — значение // Вопросы философии. — 2002. — № 12.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Зміст самостійної роботи дисципліни “Цивілізації світу”	4
Питання до контрольних робіт.....	8
Орієнтовна тематика рефератів.....	9
Вимоги до написання контрольних робіт та рефератів	11
Тестові завдання.....	12
Питання для самоконтролю.....	38
Список літератури.....	42

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп’ютерне верстання *А. М. Голянда*

Зам. № ВКЦ-4437

Формат 60 84/16 . Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, пр. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*